

ΕΡ.: Το πρόγραμμα σταθεροποίησης που άρχισε να εφαρμόζει η Ελλάδα τον Οκτώβρη του 1985 -και το οποίο, άλλωστε, πλησιάζει να κλείσει τα δύο χρόνια της αρχικά ανακοινωθείσης διάρκειάς του- είχε μιά ιδιαίτερα τονισμένη "κοινοτική διάσταση". Ειδικός εξισορροπητικός δανεισμός 1,5 δις δολλαρίων για στήριξη του ισοζυγίου, περιορισμοί στις εισαγωγές / περιθώρια μέσω των μέτρων διασφάλισης, αναβολή της προσαρμογής στο κοινοτικό κεκτημένο (ορισμένες κινήσεις κεφαλαίων, ΦΠΑ, κατάργηση εξαγωγικών ενισχύσεων).

Ταυτόχρονα όμως με αυτές τις εκδηλώσεις κοινοτικής αλληλεγγύης, όπως είχαν τότε χαρακτηριστεί, υπήρχαν και μιά σειρά από δεσμεύσεις. Πριν απ'όλα η άμεση κατάργηση ορισμένων περιορισμών που διατηρούσε η Ελλάδα (κίνηση κεφαλαίων-άμεσες επενδύσεις) και η "διαφανής" και με συμφωνημένο χρονοδιάγραμμα κατάργηση των σημαντικότερων από τους υπολοίπους (αποικοδόμηση των εισαγωγικών περιθωρίων και των εξαγωγικών ενισχύσεων μέσα στο 1987, εισαγωγή του ΦΠΑ). Υστερα υπήρξε η ευθεία σύνδεση των στόχων του προγράμματος σταθεροποίησης (στόχος ισοζυγίου, στόχος τιμαρίθμου, στόχος ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα ως προς το ΑΕΠ) με τα μέτρα ενίσχυσης που είχε δεχθεί η Κοινότητα: το βλέπουμε αυτό με τις περιοδικές εκθέσεις της Επιτροπής για την πορεία του προγράμματος σταθεροποίησης, το είδαμε σαφέστερα στις συζητήσεις για την χορήγηση της δεύτερης TRANCHE του δανείου ισοζυγίου πληρωμών.

Τέλος, υπήρξε μιά DE FACTO βελτίωση της οπτικής, υπο την οποία η Ελλάδα αντιμετωπίζει τα Κοινοτικά πράγματα κατά την τελευταία αυτή περίοδο. Εκφράζεται η βελτίωση αυτή στο "κλείσιμο" μιάς σειράς από παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου που εκκρεμούσαν από την εποχή της ένταξης, αλλά και στην διαπραγματευτική στάση της Ελλάδας σε μιά σειρά από θέματα από τις διαδικασίες ψηφοφορίας στο πλαίσιο του εσωτερικού κανονισμού του Συμβουλίου υπουργών μέχρι τις θέσεις σε θέματα προώθησης της εσωτερικής αγοράς.

Βλέποντας σήμερα, από σημαντική χρονική απόσταση, τα πράγματα πιστεύετε ότι το "κοινοτικό στοίχημα" που έκανε στη πράξη η Ελλάδα το φθινόπωρο του 1985 ήταν σωστή επιλογή; Και η εξέλιξη των πραγμάτων επιτρέπει να το θεωρήσει κανείς επιτυχημένο;

ΑΠ.: Το "κοινοτικό στοίχημα" στο οποίο αναφέρεστε -για να χρησιμοποιήσω την έκφρασή σας- δεν έγινε τον Οκτώβριο του 1985.

Δεν θα πρέπει να ξεχνάτε ότι αν τέθηκε κάποιο "στοίχημα" αυτό έγινε σε δύο διαφορετικές ημερομηνίες. Η πρώτη ήταν το Μάρτιο του '85 και η δεύτερη το Δεκέμβριο του '85.

Το Μάρτιο του '85 στη σύνοδο κορυφής των Βρυξελλών και μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις που κινδύνεψαν να μπλοκάρουν τη διεύρυνση της Κοινότητας προς την Ισπανία και τη Πορτογαλία (Δουβλίνο-Δεκέμβρης '84) η Ελλάδα πέτυχε την έγκριση των ΜΟΠ που για τα επόμενα 7 χρόνια της έδιναν μία προνομιακή μεταχείριση όσον αφορά την επίλυση των διαρθρωτικών της προβλημάτων.

Επίσης τον Δεκέμβριο του '85 και πάλι μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις η Ελλάδα πέτυχε τη θεσμική πλέον κατοχύρωση μέσω των συνθηκών, της διασφάλισης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας που σημαίνει ότι δεν θα πρέπει η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς να προκαλεί διαταραχές στις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες.

Βλέποντας λοιπόν τα πράγματα σήμερα από κάποια χρονική απόσταση δεν μπορεί κανείς παρά να δεχθεί ότι αυτές υπήρξαν οι "μάχες" και οι διαπραγματεύσεις που καθόρισαν τους όρους του κοινοτικού "στοιχήματος" που έχει βάλει η Ελλάδα για το μέλλον και όχι το σταθεροποιητικό πρόγραμμα.

Στα πλαίσια αυτής της γενικότερης πολιτικής έναντι της ΕΟΚ θα πρέπει να ερμηνεύσετε την "DE FACTO βελτίωση της οπτικής, υπό την οποία η Ελλάδα αντιμετωπίζει τα κοινοτικά πράγματα" και επίσης στα πλαίσια αυτής της γενικότερης πολιτικής η "κοινοτική διάσταση" του σταθεροποιητικού προγράμματος πρέπει να απομυθοποιηθεί.

Και ας αρχίσουμε από το δάνειο.

Η Ελλάδα επιδιώκοντας τη σύναψη του κοινοτικού δανείου και προσφεύγοντας στις "ρήτρες διασφάλισης" του άρθρου 108 της συνθήκης της Ρώμης (που επέτρεψαν να επιβάλλει περιορισμούς στις εισαγωγές και να αναβάλλει την πλήρη απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων) έκανε ΧΡΗΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ και όχι ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ. Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα αυτό γιατί διατυπώνεται εντελώς εσφαλμένα η άποψη ότι ΥΠΟΧΡΕΩΘΗΚΑΜΕ να πάρουμε δάνειο από την Κοινότητα. Το αντίθετο ακριβώς ισχύει. Οι συνθήκες δημιουργούν την υποχρέωση στην Κοινότητα για κοινοτική συνδρομή και εμείς είχαμε δικαίωμα να την ζητήσουμε.

Για τον ίδιο λόγο άλλωστε, παρόμοια δάνεια έχουν συνάψει η Γαλλία, η Ιταλία, και η Ιρλανδία.

Όσον αφορά τα άλλα στοιχεία και τους στόχους του σταθεροποιητικού προγράμματος (υποτίμηση-μείωση πληθωρισμού και ελλειμμάτων και εισοδηματική πολιτική), είναι προφανές ότι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας η αύξηση της παραγωγικότητας και η προσαρμογή των ανισορροπιών (ελλείμματα πληθωρισμός) που επιδιώκουμε είναι πράγματα που ενδιαφέρουν πολύ περισσότερο εμάς και πολύ λιγότερο τους εμπορικούς μας εταίρους.

Οι εταίροι μας στην ΕΟΚ παρακολουθούν την οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα επειδή ακριβώς εμείς επικαλούμαστε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε για να ζητήσουμε ορισμένες εξαιρέσεις από τους κοινοτικούς κανόνες, τις οποίες και έχουμε πετύχει. Η επιτυχία όμως των στόχων του προγράμματος και τα οφέλη που θα προκύψουν απ'αυτήν με την βελτίωση της θέσης μας διεθνώς είναι καταρχήν δική μας υπόθεση.

ΕΡ.: Με την συμφωνημένη και "διαφανή" κατάργηση των κυριότερων προστατευτικών ρυθμίσεων που υπήρχαν στις εισαγωγές (ας μην ξεχνούμε ότι η κατάργηση των περιθωρίων συμπίπτει και με τις τελικές φάσεις της μείωσης του ρυθμιστικού φόρου, με το στοιχείο προστασίας που περιλάμβανε) και με την παράλληλη πορεία της αποικοδόμησης των εξαγωγικών ενισχύσεων (κατάργηση της 1574 αποφάσεως Ν.Ε. και της επιστροφής χαρτοσήμου κλπ, που μόνον μερικά αντισταθμίζονται από το σύστημα επιστροφής του ΦΠΑ, κατάργηση της επιδότησης εξαγωγικών επιτοκίων σιωπηρή παύση ορισμένων σωρευτικών ρυθμίσεων στα αγροτικά προϊόντα που ισοδυναμούσα προς εξαγωγικές ενισχύσεις και που κρίθηκαν αντίθετες προς το κοινοτικό καθεστώς) το ουσιαστικό μέρος της ελληνικής ένταξης υλοποιείται, έστω και έξη χρόνια μετά την ένταξη.

Πιστεύετε πως η οικονομία τελικά θα ανταποκριθεί;

Φρονείτε ότι δεν υπήρχαν άλλα περιθώρια διαπραγμάτευσης/ανοχής από την κοινοτική πλευρά; Ή ότι η ελληνική οικονομία έχει πετύχει την προσαρμογή της και άρα μπορεί να υλοποιήσει άφοβα την ένταξη;

ΑΠ.: Πρέπει να κάνουμε μία διάκριση ανάμεσα στην ουσιαστική ανάγκη που υπάρχει για προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον (κοινοτικό αλλά και πέρα απ'αυτό) και στις συγκεκριμένες συμβατικές υποχρεώσεις της χώρας έναντι των εμπορικών της εταίρων (κοινοτικών και μη). Αυτές οι δύο έννοιες δεν είναι άσχετες μεταξύ τους, είναι όμως διαφορετικές.

Ας αρχίσουμε από το διεθνές οικονομικό περιβάλλον και την ανάγκη προσαρμογής σ' αυτό.

Η ουσιαστική προσαρμογή και επιβίωση, θα έλεγα, στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον μπορεί να γίνει μόνο με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση της παραγωγικότητας. Οποιαδήποτε προστατευτική πολιτική μεσοχρόνια θα οδηγούσε σε απομόνωση, δηλαδή σε μη - προσαρμογή. Απ' την άλλη μεριά η απότομη κατάργηση κάθε είδους προστασίας και η πλήρης φιλελευθεροποίηση, που προβάλλεται σαν αυτοσκοπός, θα οδηγούσε σε εξαφάνιση ^{δηλαδή} και πάλι σε μη-προσαρμογή.

Η μόνη ρεαλιστική πολιτική είναι η σταδιακή κατάργηση των προστατευτικών ρυθμίσεων που θα συμβαδίζει με τη σταδιακή ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την σταδιακή αύξηση της παραγωγικότητας. Αυτή η πολιτική εφαρμόζεται με συγκεκριμένο τρόπο κατά την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων της χώρας τόσο έναντι της Κοινότητας, όσο και έναντι των άλλων εταίρων μας. Η "διαφανής" και με συμφωνημένο χρονοδιάγραμμα, κατά την έκφραση σας, κατάργηση των περιορισμών, των προστατευτικών ρυθμίσεων και των εξαγωγικών ενισχύσεων όπως και η διευθέτηση ορισμένων παραβιάσεων του κοινοτικού δικαίου είναι τα κυρίαρχα στοιχεία της πολιτικής προσαρμογής της οικονομίας μας στο διεθνές (γενικώτερα) και στο κοινοτικό (ειδικώτερα) οικονομικό περιβάλλον.

Όπως θα πρέπει όμως να έχετε διαπιστώσει όλες αυτές οι ρυθμίσεις γίνονται μετά από σκληρές και ουσιαστικές διαπραγματεύσεις και δεν πρέπει βέβαια να παραβλέπουμε το γεγονός ότι αν εμείς είχαμε τη δυνατότητα ή την επιθυμία να διατηρήσουμε τους περιορισμούς και τις ενισχύσεις "προς όφελος" της εγχώριας παραγωγής το ίδιο βεβαίως μπορούν να κάνουν και οι εταίροι μας "προς όφελος" της δικής τους παραγωγής.

Όσον αφορά τώρα την εξάντληση των περιθωρίων της διαπραγμάτευσης/ανοχής

από την κοινοτική πλευρά η εμπειρία μας δείχνει ότι η διαπραγματευτική διαδικασία δεν σταματάει και δεν εξαντλείται ποτέ. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν τηρούνται οι συμφωνίες που γίνονται αλλά συνέχεια ανακύπτουν καινούργια ζητήματα και πρέπει πάντοτε να είναι κανείς έτοιμος για διαπραγματεύσεις. Η ιστορία της Κοινότητας είναι η ιστορία μιάς συνεχούς διαπραγμάτευσης.

Ολ' αυτά όμως δεν συνδέονται με το διετές σταθεροποιητικό πρόγραμμα, ούτε με την συγκυριακή διαχείριση της μακροοικονομικής μας πολιτικής. Αυτά συνδέονται κυρίως με την διαρθρωτική-αναπτυξιακή πολιτική προσαρμογής

της οικονομίας μας στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση μεταξύ των θεμάτων που αφορούν τις μακροχρόνιες διαρθρωτικές μεταβολές της οικονομίας μας και της τρέχουσας διαχείρισης της οικονομικής συγκυρίας.

ΕΡ.: Αντίστοιχα και για τον πολυσυζητημένο ΦΠΑ, ο οποίος έχει ήδη δοκιμαστεί στην πράξη και άρα μπορεί να σχολιάζεται σαν γεγονός και όχι σαν προοπτική. Απολογιστικά πλέον, ήταν ώριμη η οικονομία να δεχθεί τον ΦΠΑ; ή τελικά ο φόρος εισήχθη "προς κοινοτική συμμόρφωση; Ποιό στοιχείο, δηλαδή, προέχει στην απόφαση: η θετική επιδίωξη κάποιου εκσυγχρονισμού/εξορθολογισμού, ή η παθητική συμμόρφωση προς ανειλημμένες υποχρεώσεις;

ΑΠ.: Η εναρμόνιση των έμμεσων φόρων στη χώρα μας με την ενσωμάτωση σ'ένα φόρο των διάφορων πολυπληθών φόρων που υπήρχαν, ήταν στόχος των κυβερνήσεων από τις αρχές της δεκαετίας του '60. Αναφερόταν μάλιστα ο ΦΠΑ ως ο φόρος που ενσωμάτωνε τις υπάρχουσες έμμεσες επιβαρύνσεις.

Η επιθυμητή αυτή μεταβολή στο φορολογικό μας σύστημα έγινε τελικά πραγματικότητα από 1/1/1987.

Οι λόγοι που έκαναν επιθυμητή την εισαγωγή στη χώρα μας του συστήματος ΦΠΑ, υπαγορεύονταν από τα αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει ο φόρος αυτός σε σχέση με τους φόρους που καταργεί : όπως η πλήρης απαλλαγή από την επιβάρυνση των εξαγωγών, η πλήρης απαλλαγή των κεφαλαιουχικών αγαθών, ο περιορισμός της φοροδιαφυγής, ο ουδέτερος, τέλος, χαρακτήρας του φόρου αυτού.

Δεν είναι τυχαίο ότι το σύστημα αυτό έμμεσης φορολογίας που είναι γαλλική επινόηση, υιοθετήθηκε από την Κοινότητα και αποτελεί πλέον το κοινό σύστημα έμμεσης φορολογίας που εφαρμόζουν όλα τα κράτη μέλη.

Σε ότι ^{μας} αφορά, η εφαρμογή του ΦΠΑ αποτελεί μέρος του κοινοτικού κεκτημένου χωρίς αυτό να σημαίνει, όπως προαναφέρθηκε, ότι η χώρα μας δεν θα προχωρούσε και χωρίς την ένταξή της σ'έναν τέτοιο φορολογικό εκσυγχρονισμό που ήδη υιοθέτησαν και χώρες εκτός Κοινότητας.

Η αναβολή εφαρμογής του ΦΠΑ από τις αρχικά προβλεφθείσες ημερομηνίες, οφειλόταν τόσο σε λόγους σωστής προετοιμασίας όσο και συγκυριακούς. Πάντως τέτοιες αναβολές δεν αποτελούν εξαιρετική παραχώρηση από πλευράς Κοινότητας, αφού δόθηκαν, κατά το παρελθόν, και σε άλλες χώρες. Συνοψίζοντας θεωρούμε ότι η εφαρμογή στη χώρα μας του ΦΠΑ αποτελεί έναν αναγκαίο εκσυγχρονισμό-εξορθολογισμό του φορολογικού μας συστήματος που θα επιβαλλόταν ούτως ή άλλως, ανεξάρτητα από την ένταξη της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Η ελληνική οικονομία ήταν ώριμη να δεχτεί ένα τέτοιο σύστημα, με την έννοια ότι η καθυστέρηση εφαρμογής του θα στερούσε από τις επιχειρήσεις ένα απλοποιημένο, δίκαιο και ουδέτερο φορολογικό σύστημα και από το Κράτος ένα εργαλείο σωστής δημοσιονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής.